

Сухомлинов О. М.

ПРОБЛЕМИ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОЛЯКІВ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ (МОВНИЙ АСПЕКТ)

Сучасні суспільні, політичні та економічні перетворення призвели до того, що в більшості європейських країн місце моногосної культурної моделі посіли моделі полігосії та мультикультуралізму [1, с. 5 – 6], що, у свою чергу, стало іманентною часткою ідентичності Європи, особливо Центральної, де політичні кордони змінювалися значно швидше, ніж культурні [483, с. 7].

Одним із ключових понять сучасних інтердисциплінарних досліджень, пов'язаних з антропологічними аспектами культурних погранич, є проблема ідентичності (тожсамості, тотожності) людини порубіжжя [2, с. 33]. Усвідомлення власної подібності або несхожості – дихотомії «свій – чужий» або «свій – інший» визначали первісну самоакцентуацію індивіду, яка диференціювала поняття «я – мій світ» та «я – інший світ». З одного боку, сегрегативний фактор, протиставлення, розділення, відчуження, а з іншого – поєднання, інкорпорація, нарешті, ототожнення. Усе це з широким спектром оціночних визначень є головним фактором формування етнічної регіонально виокремленої моделі світосприйняття. Свою індивідуальність, неповторність, «іншість» індивід підкреслює винятково на тлі етнокультурних суспільних груп [2, с. 33], на засадах відмежування або приєднання однієї особистості від / до іншої або суспільної групи в цілому [3, с. 25].

Проблеми ідентичності, формування та значення національної самосвідомості для процесу націотворення розглядалися вже протягом кількох століть, починаючи від Й. Г. Гердера та Д. Мілля до В. Коннора та Г. Сетон-Вотсона, а також представлені в сучасних концепціях Е. Гелнера, Е. Еріксон та Ю. Габермаса, працях українських учених – О. Антонюк, Й. Вирост, П. Гнатенко, М. Головатого, Є. Головахи, В. Єршова, О. Забужко, В. Зарви, Г. Касьянова, З. Когути, А. Колодія, С. Кримського, В. Лісового, Г. Мережинської, Є. Нахліка, Ю. Павленко, Р. Радишевського, Ю. Римаренко, В. Смоля, А. Цофнас, польських дослідників З. Бокшанського, К. Заяса, Е. Касперського, К. Кваснівського, А. Клоковської, Я. Мухи, Б. Синака, Ст. Ульяша, Е. Чаплієвича. Проте, ця проблема й досі залишається малодослідженою.

Ідентичність – це поняття багатоаспектне та різнопланове, воно відображає складні й довготривалі процеси, які відбуваються у свідомості індивіду, а вже потім – у поведінці колективу. У сфері дослідницьких інтересів учених знаходяться кореляти, що стосуються свідомості індивіда, так звані декларовані досліджуваними позиції щодо окремих елементів ідентифікації, їхня індивідуальна перцепція та дефініція.

На думку польської дослідниці А. Клоковської, почуття національної приналежності спирається на два типи визначників:

- свідомість зв'язку з власною групою й її культурою;
- свідомість окремішності власної групи, її відмінності від інших, чужих [4, с. 356].

Досліджуючи особливості колективної ідентичності певної суспільно-культурної групи маємо враховувати особливості її історичного минулого та наявність почуття тяглості / спадковості культури (якщо вона була), з другого ж боку, – і перспективи розвитку в існуючій суспільно-культурній системі. У праці Я. Рігера «Національна й релігійна ідентифікація поляків в Україні» знаходиться істотна вказівка для подальших досліджень. Польський учений пропонує охопити дослідженням змішані шлюби, беручи до уваги лінію чоловічу й жіночу, а також оточення [5, с. 122]. Відомо, що національність

батька й матері набуває великої ваги під час заповнення свідоцтва про народження дитини. Це пов'язано з тим фактом, що національність, зазначена у метриці, може бути пізніше вирішальним чинником під час вибору національності. Проте, документування власної національності нерідко ставало засобом асиміляції. Багатьом дослідникам етнонаціональних проблем на пострадянському просторі відомі випадки фальшування свідоцтв про народження службовцями, котрі вписували національність іншу, ніж ту, яку вказували батько й мати. Такого типу фальсифікації були широко поширені у всій Україні до 1990 року. Зворотним боком таких учинків іноді було бажання батьків, щоб у метрику дитини зумисне вписати національність російську або українську. У такий спосіб вони хотіли збільшити шанси дітей на здобуття в майбутньому освіти, кращої роботи чи керівних посад. Однак, про цей період часу респонденти говорять неохоче.

До часу впровадження в незалежній Україні нових паспортів, у старих посвідченнях особи була рубрика – національність. Якщо і батько, і мати були поляками й така їхня національність фігурувала у свідоцтві про народження, було менше проблем з уписанням польської національності у відповідну рубрику. Хоча й нерідкими були випадки, коли службовці заохочували людей до зміни національності на “українець” або “росіянин”.

- На сьогодні паспорти громадянина України не мають рубрики “національність”, тому єдиним документом, що підтверджує приналежність до польського народу, є Карта Поляка. Цей документ видається особі, яка декларує приналежність до польського народу. Згідно з Законом Республіки Польща «Про Карту Поляка», який був схвалений Сеймом 7 вересня 2007 року, Карту Поляка може отримати особа, відповідає наступним вимогам:
- знає польську мову хоча б на початковому рівні та вважає її своєю рідною мовою; знає та культивує польські традиції та звичаї;
- в присутності консула Республіки Польща або уповноваженою ним особи складе письмову декларацію про свою приналежність до Польського Народу;
- надасть докази, що хоча б один з батьків (мати або тато), дід або бабця, або ж прадід та прабабця (обидва) були польської національності або ж мали польське громадянство.
- особа, яка надасть письмову довідку від польської або полонійної організації (польської організації в країнах Східної Європи) про свою активну участь в діяльності на благо польської мови та культури, або ж польської національної громади на протязі не менш трьох останніх років.
- Карта Поляка може бути видана лише полякам зі Східної Європи та надається особі, яка не має польського громадянства або дозволу на проживання на території Республіки Польща.

Також, Карта Поляка може бути видана особі, польське походження якої було підтверджене відповідно з правилами Закону Польщі «Про репатріацію» від 9 листопада 2000 року. Особам, які мають особливі заслуги, консул може видати Карту Поляка без обов'язкового надання яких-небудь підтверджень. Необхідно пам'ятати, що для отримання Карти Поляка володіння польською мовою на початковому рівні є обов'язковою умовою. Рівень знання польської мови консул оцінює самостійно.

Основні права власника Карти Поляка визначені у ст.5 та ст.6 другого розділу Закону «Про Карту Поляка». Відповідно до Закону, особа що має Карту Поляка має право:

- звертатися з проханням про звільнення з оплати за тимчасову національну візу або повернення цієї оплати;
- легально працювати на території Республіки Польща без необхідності отримувати дозвіл на роботу;
- засновувати та реалізовувати господарську діяльність в Польщі на тих самих засадах, що і громадяни Польщі;
- користуватися безплатною системою освіти на всіх рівнях на тих самих засадах, що мають громадяни Польщі;
- користуватися послугами охорони здоров'я у невідкладних випадках;

- на пільги в розмірі 37% при користуванні засобами громадського залізничного транспорту в пасажирських, швидкісних та експрес-потягах;
- безкоштовний вхід до державних музеїв;
- першочерговості в клопотанні про фінансову допомогу з бюджету польської держави або органів самоврядування гмін у Польщі, які призначені на підтримку поляків за кордоном. [6].

Варто зазначити, що на території Запорізької області Карта Поляка зовсім інакше інтерпретують і приймають, ніж на Західній Україні чи навіть у самому Львові. Для старших осіб Карта Поляка є доказом їхньої національної ідентичності, якої їх раніше позбавили. Середнє й старше покоління чудово розуміють, що можуть претендувати на отримання Карти Поляка, якщо хтось із ближчої чи дальшої родини був поляком, а звідси й таке тлумачення своєї національності: «Я поляк, бо у мене дедушка был поляком; Я полька и у меня бабушка была полька; у меня два дедушки были поляками; да у меня кто з далёких родственников был поляк; у меня прадедушка был поляк, я имею право считаться быть поляком; муй прадед родился в Польше, потому я поляк; я целый поляк у меня дед был поляк и немощко я украинец, но больше я поляк. Таких висловлювань можна навести чимало»¹ [7. с. 40].

Довести свою національність полякам з Бердянська буває нелегко. З одного боку, в минулому вони приховували польську національність, з іншого, – декому службовці нав'язували українську або російську національність. Пошуки архівних документів, що підтверджують польську національність родичів, нерідко зіштовхуються з проблемами. Щоправда, тільки декотрі з анкетованих скаржилися на труднощі в отриманні відповідних документів, проте водночас немає масового подання заяв до архівів у Запоріжжі чи Бердянську про видачу документу, що підтверджує польське походження. Згідно з твердженнями директора архіву в Запоріжжі, відповідні довідки видавалися без зволікань, якщо відповідні документи знаходилися в архівних фондах. Наведемо фрагмент інтерв'ю: «На это имеет право каждый человек, если у него есть документы, которые подтверждают его национальность, я согласен и такие документы я подписываю очень быстро. Мало поляков приходит просить такие документы, вот приходят немцы, иногда угорцы, а поляков почему-то очень мало. Может они знают, что такие документы находятся в других архивах, например там где родились их родители. У нас много приежжых» [7, с. 40].

Питання польської ідентичності на території Запорізької області є складним і неоднозначним, що пояснюється малою чисельністю та низькою концентрацією поляків на розглядуваних теренах, а отже, як наслідок, відсутністю культурної тяглості та спадковості.

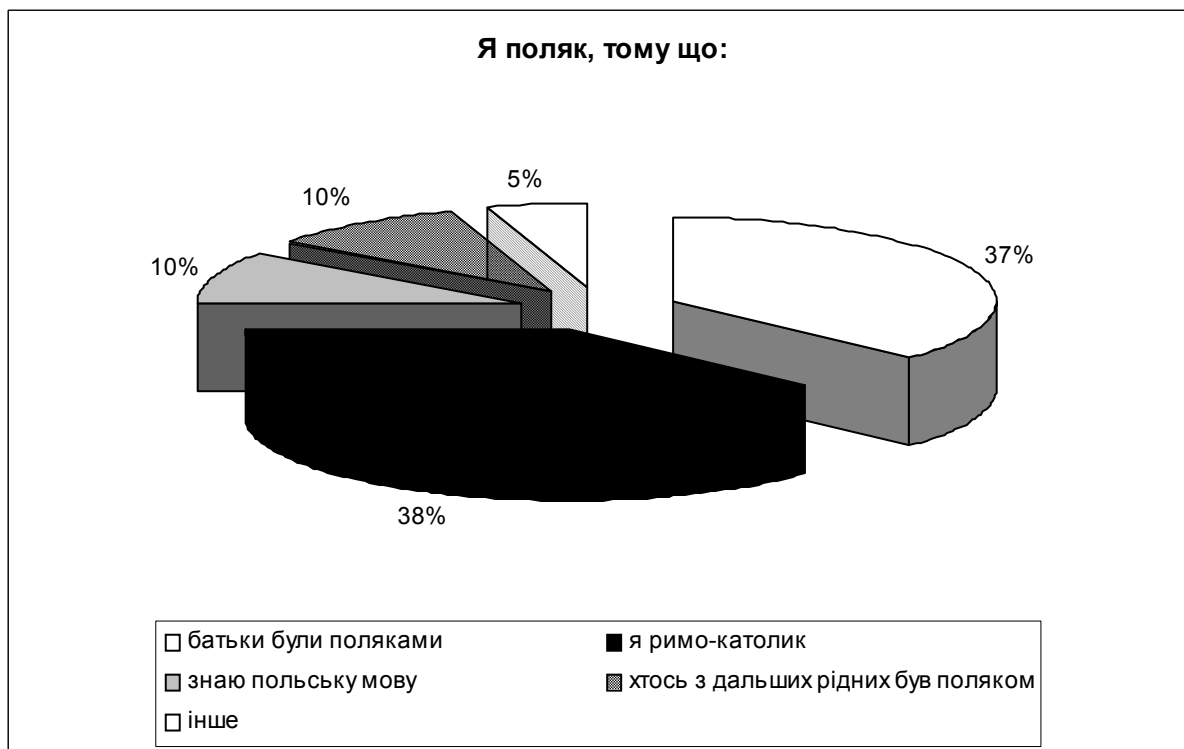
Почуття ідентичності поляків у Бердянську досліджувалося нами за допомогою анкетування й інтерв'ю. Одне з головних запитань анкети звучало так: ***Я є поляком / полькою, тому що:***

- 1) мої батьки є (були) поляками,
- 2) я пам'ятаю, що хтось з родини був поляком,
- 3) я знаю польську мову,
- 4) сповідую римо-католицьку релігію,
- 5) інше.

Схема 4. Я поляк, оскільки...

Результати анкетних досліджень в Бердянську (відповіді у процентах)

¹ Мова та стиль респондентів збережено в оригіналі.

Джерело: власні дослідження

- Аналізуючи зібраний матеріал, що стосується визначників ідентичності, можемо констатувати, що найбільше опитуваних вказало римо-католицьку релігію (її обрало 38 %). Для 37 % респондентів польське походження визначається походженням батька й матері (обох або одного з батьків – тільки батька чи тільки матері). Знання польської мови як визначника польськості вказало 10 % опитаних. Такий самий відсоток анкетованих виводить свою національність від дальших родичів. Натомість 5 % респондентів зазначило інші критерії, ніж ті, що були вказані в анкеті. Зокрема, були наступні відповіді:
- *бо народилася в Польщі;*
- *бо належу до Польського Товариства “Відродження”;*
- *бо співаю польських пісень;*
- *бо належу до аматорських колективів Товариства “Відродження”;*
- *бо люблю все польське, так моя мама то українка, тато росіянин, а я полька, бо розмовляю польською, читаю й почувуюся краще полькою, інакше не можу.*

Згідно з дослідженнями, що проводились у Бердянську, майже кожен третій респондент вважає себе поляком, тому що його батьком і матір'ю були або є поляки. Найстарші серед анкетованих переважно мали батьків поляків й переважно пам'ятають, що батько й мати народилися на території Польщі. Це респонденти, що народилися в Житомирській, Хмельницькій, Тернопільській, Чернівецькій і Вінницькій областях. Середнє й молодше покоління, що вважають себе поляками, зазвичай походить із мішаних сімей. Разом з тим, трапляються випадки, що молоді особи, які мають і батька і матір польського походження, декларують себе як українці чи росіяни.

Одна з анкетованих вважає себе полькою, оскільки польського походження був її батько (він повідомив про своє походження перед самою смертю), хоча мати була українкою. Діти респондентки також уважать себе поляками, хоча їхній батько є українцем: «Ми жили добре, не задумуючись над тим, якої ми є національності, мати була українкою, тато, як ми всі вважали, був росіянином, так принаймні він себе письмово декларував, ніколи не згадував про жодну польськість, та ми й не знали, що це таке. Я була вже заміжня, моя сестра – теж, великі діти, а тато, як умирав, сказав: “Пам'ятайте –

ви поляки, я – поляк!» Це був шок. Почала шукати все, що польське, їздити до Польщі, створювати організації, заповіла це своїм дітям, вони зараз також є поляками» [7, с. 42].

В іншому випадку респондентка визначила себе і своїх батьків, як поляків українського походження: «Я не полька, да ну я полька, но происхождение у меня украинское. У родителей моих тоже украинское. Мы жили в Ставропольском Крае, но приехали мы туда с Украины, так и мы поляки, но происхождение украинское, да» [7, с. 42].

У вісьмох респондентів почуття буття поляком було успадковане по лінії матері. Вік анкетованих у цьому випадку не має значення, оскільки дати їхнього народження містяться поміж 1930 й 1980 рр. Видається також, що не має значення національність батька (у двох випадках це українець, у двох – росіянин, у двох – болгарин, німець і грек).

У Запоріжжі проживає молодий чоловік, який вважає, що за походженням він є поляком, а українцем – “за паспортом” (він має український паспорт). Цей чоловік народився у 1991 році. Його батько – білорус, мати – чувашка, проте бабуся й дід були поляками. Він каже: «Да, я имею украинский паспорт, но я поляк, у меня и дедушка и бабушка были поляками со стороны папы. Папа белорус, я не знаю, почему он белорус, но он так хочет быть белорусом. А мама у меня чувашка, у неё родители тоже чуваша. Она уже скоро будет католичкой» [7, с. 42].

У Бердянську 10 % анкетованих вважають себе поляками, оскільки в їхній ближчій родині хтось був поляком. Кілька осіб зазначило, що прадід був польської національності, дід – українцем, а батько – росіянином, а особа, що заповнювала анкету, вважає себе поляком. Дальша спорідненість для цієї групи анкетованих є важлива з точки зору можливості вибору національності не в першій лінії, по матері або по батькові, а в старших поколіннях. Респонденти також зазначали, що батьки не мали потреби ототожнюватися з польськістю, інші ж – що батьки приховували своє походження. Деякі дізнавались про національність батька й матері після їхньої смерті.

Що третій досліджуваний вважає себе поляком, тому що сповідує католицизм. Бути католиком означає: народитись у католицькій сім’ї (наймолодше покоління); батьки або дід і бабуся були католиками, а найчастіше – це здійснення свідомого вибору у дорослому житті.

«Поляків, вважає Рігер, чітко відрізняє від українців чи росіян віросповідання. Якщо хтось є поляком, то відомо, що він є (римським) католиком» [5, с. 118]. Чи цей стереотип є також розповсюджений у Бердянську? Варто підкреслити, що розкриття свого віросповідання стало можливе тільки після отримання Україною незалежності у 1991 році.

На сьогодні у Запоріжжі тими, хто сповідує римо-католицьку віру, є лише 34 % досліджуваних поляків, у Бердянську і Токмаку – 38 %, у Мелітополі – понад 60 %. Частина досліджуваних ототожнює національність і віросповідання: «Ну да, я полька, потому и в костёл хожу; да, я польского языка не знаю, но я полька, а как же. Я уже учиться не буду языка, зачем мне, я уже старая; да, мои родители разговаривали на польском, а я нет, зачем, я по национальности полька, а это обозначает, что я католичка. Ну, когда не было у нас костёла, то я никуда не ходила, а куда пойдёшь, и боялась веровать, я же знала, что у меня вера католица, так меня родители научили» [7, с. 43]. Для цієї інформаторки не є важливою мова, як визначник тотожності, а лишень – віросповідання. Вона свідомо поєднує національність з віросповіданням. Її свідчення зрозуміле – я полька, або католичка.

Римо-католицька парафія в Бердянську не є місцем, в якому концентрується національне життя польське чи / або українське. Ксьондзи у своїй священницькій праці зосереджуються на допомозі парафіянам незалежно від національності й полягає на допомозі в розумінні сутності віри, на основах християнських наук, на ознайомленні вірних зі Святим Писанням.

Варто пам’ятати, що римо-католицька церква у східній Україні (як і на всьому світі) служить багатьом національностям, не тільки полякам. «Її завдання, – як це визначив

настоятель парафії в Бердянську З. Зайонц, – пошук католиків». Зрештою, тут «католик» не означає автоматично – «поляк» [8, с. 78].

«Співпраця між Костелом і поляками у нас в Бердянську, – зазначає один з опитуваних, – складається добре. Костел не є закладом для навчання польської мови, скажімо так – католицький костел не існує тільки для поляків. Я знаю, що не скрізь так є, часом Полонія трактує католицький костел як виключно польський. Ми добре знаємо, що до католицького костелу мають таке ж саме право як поляки, так і українці, росіяни, німці, болгары та ін. Адже донедавна не було майже жодної церкви протягом довгих років. Люди зараз шукають, аби бути в общині, аби належати до національності, релігії. Вони охоче вибирають католицизм, тому що він є найбільш відкритим» [Berdiańsk 2010:wywiad].

Варто підкреслити, що католицизм сповідують також і українці. У Бердянську й Токмаку вони становлять 54 % загальної кількості парафіян. Вони здебільшого репрезентують середнє й молодше покоління, а католицька віра є їхнім свідомим вибором.

Наступну групу парафіян Римо-Католицької Церкви в Бердянську становлять особи, що є католиками, проте хрещені у православної церкви. До цієї групи належать як поляки, так і українці, білоруси, росіяни. «Католицький костел в Росії, – зазначає Кабзінська, – може пишатися своєю багатовіковою й трагічною історією, а зараз його парафіянами є переважно російські громадяни, які мають право вільно сповідувати свою віру у своїй Церкві. Багато хто з них повертається до віри предків після довгих років переслідувань; чимало хто з них, через відсутність католицьких святинь, був охрещений у православних церквах, і за цю духовну опіку вони вдячні Православній Церкві. А якщо сьогодні вони знову є католиками, то в жодному разі це не є прозелітизм» [9, с. 198].

Під час досліджень у Бердянську також вдалося з'ясувати ступінь володіння польською мовою, тим паче, що для 10 % анкетованих знання мови є визначником польськості. Нижче наводиться таблиця, в якій респонденти оцінювали власне знання польської мови.

Таблиця 4. Ступінь знання польської мови, задекларований респондентами в Бердянську (у відсотках)

Ступінь володіння польською мовою	% анкетованих
Добре розмовляю й добре пишу	8
Добре розмовляю, не вмію писати	6
Розмовляю посередньо, не вмію писати	16
Не вмію розмовляти й не вмію писати	53
Знаю тільки молитви, не розмовляю й не пишу	3
Знаю тільки пісні, не розмовляю й не пишу	10
Інше	4

Джерело: власні дослідження

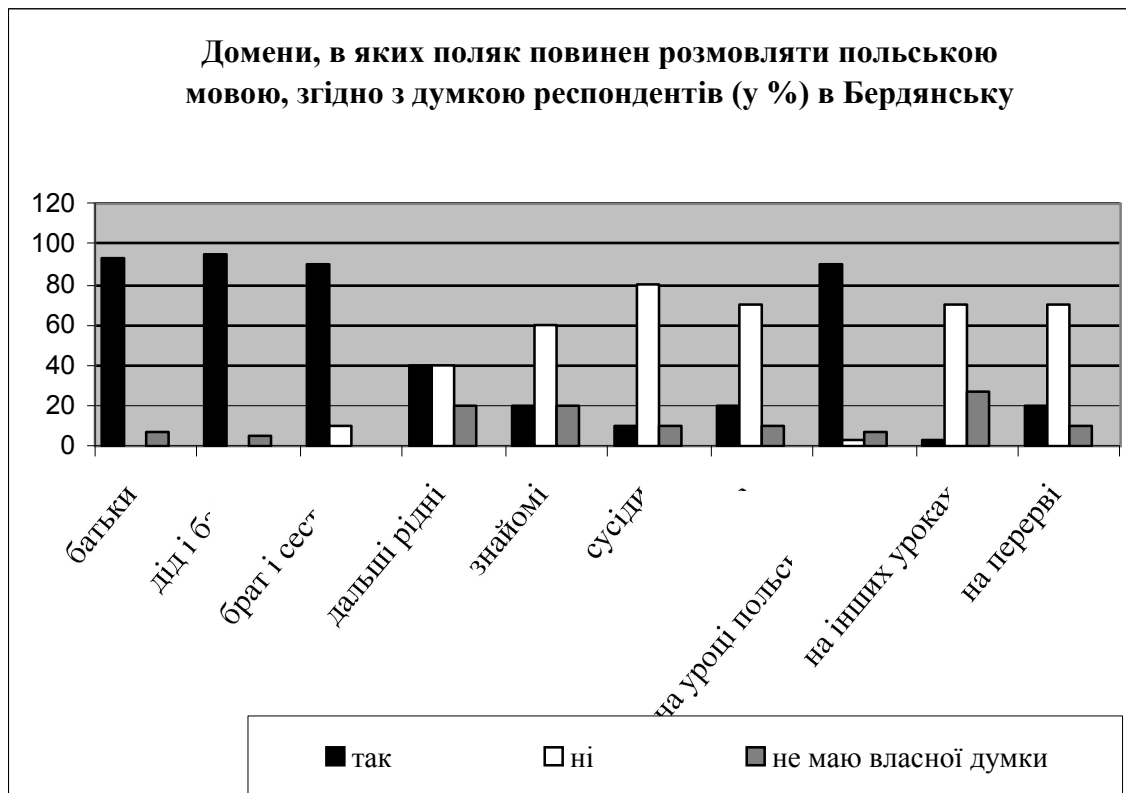
Серед респондентів тільки 8 % вказало, що добре володіють усною й писемною формами польської мови. Також невеликий процент (6 %) добре знає лишень розмовну мову. Кожна шоста особа польського походження може розмовляти польською на середньому рівні. Вражаюче високий процент осіб (понад 50 %), що визнають себе поляками, не може цією мовою ані писати, ані розмовляти. До того ж, частина анкетованих може лише молитися польською або заспівати польську пісню. Кожен 25-й респондент давав відповідь «інше», серед іншого знаходилися, зокрема, й такі:

- *все розумію, не розмовляю й не пишу по-польськи;*
- *не мушу вчитися польської, вона схожа на українську – все зрозуміло;*
- *знаю польською вірші, бо читав на конкурсі, але не розмовляю.*

Наступне запитання стосувалося вживання польської мови особами польського походження у спілкуванні з певними особами або в деяких місцях. Респонденти могли обрати батьків, діда й бабусю, братів і сестер, родичів, знайомих, сусідів, школу, уроки польської мови, інші шкільні уроки, на перерві.

Схема 5. З ким і де поляки повинні розмовляти по-польськи?

Результати анкетувань у Бердянську (відповіді у відсотках)

Джерело: власні дослідження

Респонденти, даючи певні відповіді, показували радше те, “як вони вважають”, що повинно бути, аніж, як воно є насправді. В результаті вражаюче високий відсоток респондентів (понад 90 %) вважають, що поляки повинні розмовляти польською з батьками, з дідами й бабусями, а також з братами й сестрами. 40 % анкетованих указують, що також з родичами. Знайомих як співрозмовників польською мовою вказало 20 %, а сусідів – 10 %. На школу як на місце вживання польської вказало 20 %, стільки ж досліджуваних вважає, що учні повинні розмовляти польською на перервах. 90 % (і це зрозуміло) вказує на уроки польської мови і 3 % на інше як місце вживання мови. У той же час, 10 % респондентів вважає, що з братами й сестрами не слід розмовляти польською, 40 % відкидає також розмови цією мовою з родичами, 60 % – із знайомими, 80 % – з сусідами. До того ж, 70 % вважає, що в школі, на уроках з інших предметів і на перерві немає місця на розмови польською. Проте з попередніх аналізів відомо, що ці, здавалося б, типові судження зовсім не збігаються із знанням польської мови в аналізованому середовищі. Отже, маємо визнати, що респонденти вважають, що повинні розмовляти польською в дуже широкому родинному й товариському колі.

Національна й державна ідеї в Україні тільки-но формується, а тому й надалі численна група громадян має певні проблеми з само ідентифікацією, намагаючись відповісти на питання «ким я є?». Це запитання задають собі не тільки представники національних меншин, а й також корінні українці шукають своєї ідентичності й свого місця в суспільстві.

Завершуючи наш аналіз специфіки польської ідентичності нагадаємо, що останнім часом все більшої популярності набуває поняття пограничної свідомості та ідентичності, які цілком слушно можна застосувати щодо досліджуваної нами групи осіб. Деякі вчені

розглядають ідентичність і культуру в контексті поняття «кордон», «межа», а також «пограниччя». Так, Є. Сакович наголошує, що «межа культур є одночасно межею ідентичностей. Проте власне на пограниччях ця ідентичність вирізняється своєю специфікою. Людину пограниччя можна вважати за «громадянина» як одного, так і іншого боку кордону. Ідентичність осіб, що мешкають на кордоні, є більш «пластична» – «еластична», ніж ідентичність тих, що знаходяться в центрі. Державна централізація і гомогенізація не завжди є на кордоні чи багатонаціональних теренах «компатибельна» (гармонійно співіснуюча – О. С.), бо пограниччя – це простір різноманітностей, різноманітностей та відмінностей» [10, с. 21].

Крім того, в процесі набуття ідентичності відбувається етнокультурна комунікація із суспільною групою й адаптація її цінностей (мови, релігії, звичаїв та історичних традицій). Що ж стосується пограниччя, то ми можемо говорити про поліфонію комунікативних етномоделей співіснування багатьох культур, що виявляється під час діалогу культур, використанні та присвоєнні двох або більше культурних домінант, а також про подвійну систему ідентичності [11, с. 9, 12]. У стосунку до поляків на сході України можна вживати й термін «гібридна ідентичність», який набув популярності у світових наукових колах завдяки постколоніальним дослідженням індійського вченого Г. Бгабги [13]. Зауважимо також, що у випадку польсько-українського пограниччя може виявитися придатним і окреслення «розмита ідентичність» [12, с. 332].

Бібліографія

1. Kalaga W. Wstęp / W. Kalaga // Dylematy wielokulturowości. – Kraków : Universitas, 2004. – S. 5–6.
2. Kossakowska A. Tożsamość narodowa – założenia teoretyczne i zakres problematyki / A. Kossakowska // Kultura pogranicza – pogranicze kultur. – Siedlce – Pułtusk : Brama, 2005. – S. 33–40.
3. Melchior M. Społeczna tożsamość jednostki / M. Melchior. – Warszawa, 1990. – 258 s.
4. Kłoskowska A. Kultury narodowe u korzeni / A. Kłoskowska, Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1996. – 469 s.
5. Rieger J. Identyfikacja narodowa i religijna Polaków na Ukrainie / J. Rieger // Trudna tożsamość. Problemy narodowościowe i religijne w Europie Środkowowschodniej w XIX i XX wieku. – Lublin, 1996. – s. 110 – 130.
6. Ustawa o Karcie Polaka z dnia 7 września 2007 roku [Zasób elektroniczny]. – Dostęp: <http://www.msz.gov.pl>
7. Бонусяк А., Чоп Е., Красовська Г., Сухомлинов О. Поляки Бердянська: документи, факти, коментарі / А. Бонусяк, Е. Чоп, Г. Красовська, О. Сухомлинов, Піла : „Blik”, 2011. – 342 с.
8. Bonusiak A., Suchomłunow L. A. Wspólnota polska Berdiańska. Wyzwania współczesności / A. Bonusiak A., L. A. Suchomłunow. – Donieck : "Jugo-Wostok, LTD", 2008. – 253 s.
9. Kabzińska I. Czy zmierzch stereotypu Polak-katolik? / I. Kabzińska // Kultura i świadomość etniczna Polaków na wschodzie. Tradycja i współczesność. – Wrocław 2004. – s. 191 – 204.
10. Sakowicz E. Trzy szkice na temat pogranicza kultur / E. Sakowicz // Kultura pogranicza – pogranicze kultur. – Siedlce-Pułtusk : Brama, 2005. – S. 19–26.
11. Nikitorowicz J. Pogranicze, tożsamość, edukacja międzykulturowa / J. Nikitorowicz. – Białystok : Trans Humana, 1995. – S. 70.
12. Koziński J. Psychologiczna teoria samowiedzy / J. Koziński. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1986. – 426 s.

Анотація

В статті аналізуються особливості національної ідентичності поляків запорозького регіону. Особливу увагу приділяється мовному аспекту самоідентифікації в умовах культурного тигля. На основі проведених опитів і соціологічних досліджень

автор проходит к выводу, что на сегодняшний день идентичность польского национального меньшинства можно определить, как «размытую».

Summary

The paper analyzes the characteristics of the national identity of Poles in the Zaporozhye region. Particular attention is paid to linguistic aspect of self-identity within the cultural crucible. On the basis of surveys and sociological research, the author passes to the conclusion that to date, the identity of the Polish national minority can be defined as "fuzzy."